

O CARTE DESPRE SPIRITUL BRĂILEAN*

Tărâmul brăilean m-a fascinat totdeauna. M-a fascinat mai ales bulevardele largi și curbate ale orașului de la Dunare, șirul arborilor viguroși care străjuiau străzile pe ambele laturi, imaginea de oraș aerisit, nesufocat de aglomerări urbane anonime și pocite care să-ți inducă sentimentul de dezolare, de uscăciune sufletească, de obediență.

E adevărat că-n vremea copilăriei mele nici n-aveam destule referințe pentru o viziune comparativă, dar Brăila, ca oraș, mă fascina, iar mintea mea de copil îl credita și-l asuma afectiv, emoțional și sentimental.

Am avut posibilitatea, încă de atunci să stau de vorbă cu intelectualii rasați, cu discurs elevat și în excelente raporturi cu divinul, cărora părinții mei le vindea care încărcate cu struguri, cu cereale, cu pepeni și mă tulbura mai ales bibliotecile lor pline cu cărți vechi, îngălbenite de vreme, multe din ele pe teme religioase, dar alinierea lor în rafturi mă tulbura și nu-mi doream mai mult decât să le pot deschide și lectura pe-ndelete. Le priveam cu ochi lacomi și stăpânii lor conveneau să-mi astâmpere curiozitatea puerilă povestindu-mi câte ceva despre conținutul și autorii lor.

Erau alte vremuri. Nu începuse urgia colectivizării forțate și țărani erau în căutarea piețelor de desfacere pentru produsele lor. Plecau de cu seară cu carele încărcate și dimineața, când roua spăla păcatele lumii, eram deja trecuți de Baldovinești și băteam la bariera orașului. Aerul proaspăt, cerul spintecat de ciocârlii și prigonii făceau din această câmpie infinită un tărâm fascinant, plin de miracole și magie. Așteptam ca din moment în moment să apară dintr-o latură a drumului iele și spiriduși pentru a se maimuțări la noi și să ne ademenească prin tot felul de giumbușlucuri. Nu apăreau și eram convins că un căpcăun tenebros și malefic le bloca accesul spre drumul cel mare străbătut de harabalele noastre încărcate, cu talgerele lor răsunătoare montate la roți pentru a umple văzduhul cu zgomotul lor eterat.

Ceea ce m-a surprins, mai apoi, în anii formației mele intelectuale a fost constatarea că mulți dintre corifeii ce-mi rețineau atenția – de la Panait Istrati, Mihail Sebastian și Perpesicius, la Nae Ionescu, Vasile Băncilă și Anton Dumitriu – proveneau din pântecul acestui tărâm mirific și infuzau spiritul românesc cu scânteieri sporitoare de

lumină, de inefabil și de gând rafinat. Matricea spiritului brăilean se ecrana ca un furnizor de ambrozie și nectar pentru nisiparnița devenirii noastre în timp și în competiția generală a națiunii lor la îmbogățirea patrimoniului universal de valori.

Apoi, se știe, vremurile s-au schimbat, au urmat cinci decenii de dictatură comunistă, care n-au mai lăsat nimic nestruciat. Brăila s-a umplut de uzine, fabrici și combinate, a devenit o citadelă muncitorească, populată cu o masă de oameni peștriță, ca și alte orașe din țară, și-a arătat mai puțină aplecare pentru exercițiul spiritual. Vechea cultură brăileană, cea care mă fascinase în anii copilăriei mele nevolnice s-a stins înainte de a-i fi extras întreaga substanță epistemică.

Sigur este că spiritul brăilean nu mi-a rămas niciodată indiferent. Tresăream la fiecare nume ridicat din tărâmul Chirei Chiralina și mă iluzionam de fiecare dată în speranța revigorării a ceea ce cunoscusem cândva. De asta zic, m-am bucurat când am citit cartea lui Toader Buculei consacrată prezentelor brăilene în spiritualitatea românească și-am făcut din ea un reper al iubirilor mele timpurii și un instrument de pe masa mea se lucru.

M-am bucurat, de asemenea, când m-am întâlnit cu lucrările d-nei Maria Cogălniceanu („Întâlniri irepetabile”), dar și cele consacrate lui Noica sau lui Panait Istrati și-am înțeles că Brăila încearcă să-și regăsească un rost, o cadentă și că spiritul brăilean trebuie creditat în continuare ca pe o promisiune pe cale de împlinire. Ori de câte ori întâlnesc vreun brăilean întâmplător întrebam și de ei și n-am putut înțelege niciodată cum de sunt așa de puțin cunoscuți în propria lor urbe.

Toate biografiile oamenilor importanți din orașele Franței, Germaniei și / sau Italiei sunt marcate de importante recunoașteri publice. Concetațenii lor îi caută, îi onorează și le citesc cărțile. Ori de câte ori au posibilitatea să vorbească străinilor despre orașul lor amintesc – cu patos și cu mândrie despre ei, ca despre niște corifei ce plantează bornele trecerii în timp a localității lor. N-am înțeles niciodată din ce cauză noi, românii, facem tot ce ne stă în putință pentru a-i ignora, pentru a-i submina și pentru a impune ideea perfidă că nu reprezintă mare lucru și n-are rost să-i credim cu prea multe recunoașteri.

Un fenomen asemănător se întâmplă și cu Aurel M. Buricea a cărui carte consacrată scriitorilor brăileni de azi este referențială pentru oricine este interesat de spiritul brăilean. Cine știe despre el? Cercetați lumea de pe stradă și veți vedea că doar vreun rătăcitor a auzit întâmplător

* Aurel M. Buricea, *Scriitori brăileni de azi*, Brăila, Editura Danubiu, 2008.

de numele lui, iar și mai puțini i-au citit vreo poezie. Căci Aurel M. Buricea este înainte de toate poet – un poet prolific și cu mare trecere printre scriitorii contemporani. Ipostaza de cronicar dispus să facă de veghe la devenirea spiritului brăilean este mai nouă și mai puțin cunoscută (mie cel puțin), deși, bag seama, poziționările sale critice, cele mai multe au fost publicate în presa locală dar, cum Brăila nu are o revistă de cultură, au trecut drept niște articole obișnuite și-au fost asociate faptului divers. Adunarea lor într-o carte n-a fost doar un act integrator, ci și o datorie resimțită de autor față de confracții săi pe care-i citește și respectă.

Prieten bun și statornic al prozatorului Fănuș Neagu, scriitorul din Ulmu a dat seama de această prietenie într-o carte consacrată special și intitulată sugestiv „Vocația prieteniei” – carte de aur, nu doar pentru cei interesați de autorul „Îngerului a strigat”, dar și de toți cei interesați de fenomenul literar românesc contemporan.

Ultima carte a poetului Aurel M. Buricea, despre care ne-am propus să vă vorbim în aceste rânduri a apărut la Editura Danubiu din Brăila în 2008 și conține referințe despre scriitorii brăileni contemporani cu autorul, oameni și întâmplări care aduc în prim-plan efigiile de excepție ale spațiului cultural brăilean.

Puțini mai știu azi, bunăoară, despre circumstanțele morții lui Mișu Dragomir. Autorul le redă din povestirea poetului Nicolae Tăutu pe care l-a avut oaspete la Ulmu „într-o toamnă încărcată cu vin și melancolie”. «Eram amândoi Tăutu și Mișu Dragomir la Giurgiu, în 1964 pentru a scrie împreună un montaj literar-artistic, în spiritul vremii.

Anterior, lui Mișu i se ridicase carnetul de membru p.c.r., în urma unui denunț (pentru „delictul de a fi îmbrăcat uniformă verde cu diagonală”). Locuiam la casa de oaspeți, în aceeași cameră. La întoarcerea sa din oraș, Mișu, dezechilibrat, deschide greu ușa, având în mână un carton cu prăjituri. Face câțiva pași firavi și se prăbușește pe covor, strigând stins: „Mi-e rău, mor”. Crezând că este o farsă improvizată cu har de poet, așteptam urmarea. Dar Mișu nu s-a mai ridicat, paralizase și inima lui atât de caldă și generoasă s-a stins pe vecie. A fost transportat la București și incinerat» (p.99-100).

„Marele Mișu, mai precizează autorul, în încheiere, și-a trăit destinul poetic ca un acrobat care și-a avut drept plasă de siguranță pânza de păianjen comunistă”.

Meritul autorului este și acela că n-a trecut indiferent pe lângă oamenii care-i puteau furniza fapte și întâmplări cu personalități brăilene în prim-plan. De la Mihai Lupășcu, bunăoară, care a fost o vreme coleg de cancelarie, la Largu, cu prozatorul Fănuș Neagu (în vremea când era dat afară de la „Scânteia tineretului” și trimis, împreună cu Ion Băieșu, la munca de jos), transcrie patru scrisori inedite primite de la Vasile Băncilă în perioada 1966-1975. Poetul fusese, ca elev la Normala din Brăila, elevul lui Vasile Băncilă și-a rămas în bune relații de prietenie și după ce valul comunist s-a abătut cu furie asupra normalității românești. El, Vasile Băncilă, îi va prefăta volumul de versuri „Icoane de la țară” publicat în 1937.

O altă efigie de învățător vechi, cu dragoste de profesie și cu vocație de apostolat este cea a învățătorului Anton Grigorescu, cel care, cândva, cu decenii în urmă, fusese inspectat de însuși Vasile Băncilă. Scrisoarea acestui învățător (din 6 oct. 1941) adresată sergentului Manole Buricea (tatăl autorului) aflat rănit în Spitalul Militar din Sinaia este un model de trăire patriotică, de solidaritate și de căldură umană. „Aș vrea să zbor ca să fiu lângă patul tău de suferință unde să mă închin smerit și cu evlavie să-ți sărut mâinile tale de viteaz”.

M-am bucurat să găsesc în paginile cărții semnată de Aurel M. Buricea comentarii la cărțile unor confracți, urmăriti și de mine cu obstinație și interes. Este vorba de Toader Buculei și de Maria Cogălniceanu – două nume de care se leagă speranțele resurecționare ale spiritului brăilean. „Subscriem la ideea autorului că volumul d-lui Buculei nu trebuie să lipsească din biblioteci și școli, condiție necesară și suficientă ca să ne cunoaștem trecutul și legendele Brăilei” (p.180).

„Cât privește profilul Mariei Cogălniceanu a remarcat bine că chiar a înnobilit spiritul brăilean, l-a îmbogățit și-a adunat la un loc, cu spirit de bun gospodar, pe toți fiii rătăciți prin lume și supuși unei indiferențe nemeritate”. A înțeles valoarea și unicitatea omului superior și-a făcut să răsune caldarâmul Brăilei sub pasul apăsător al fiilor înstrăinați. A făcut ceea ce i-a stat în putință, să amintească fiilor săi înstrăinați în toate zările precum fulgii de pădărie, de locul care i-a propulsat în lume. Și-a asumat un rol de catalizator și s-a consumat în această acțiune de readucere a fiilor brăileni acasă, cum n-a mai făcut-o nimeni, nici înaintea sa și nici după ce s-a pensionat – fii Brăilei rămânând în continuare străini locului de baștină.

I-ar trebui Brăilei un calendar anual cu aniversările și comemorările principalelor personalități brăilene din anul respectiv, cu organizarea unor colocvii de ținută națională și cu invitații de prestigiu care să vorbească despre manifestarea la care-au participat în revistele de cultură din țară. Se împlinesc în acest an 170 de ani de la nașterea poetului Theodor Șerbănescu. Cine își mai aduce aminte de el?

Ar trebui gândită o alee sau o rotundă a personalităților brăilene în parcul central cu busturile celor ce-au sfințit spațiul cultural brăilean – fapt pe care alte orașe, mult mai mici decât Brăila, l-au rezolvat de multă vreme. Nu știu ce personalități brăilene mai sunt în exercițiu spiritual, dar ar trebui regrupați într-o Asociație a fiilor orașului, cu întâlniri periodice și cu trecere la autoritățile orașului.

Am scris aceste rânduri cu nostalgie, cu detașare și cu dorința sinceră de a vedea spiritul brăilean revigorat, așa cum l-a perceput, cu multe decenii în urmă, mintea mea de copil încă neobișnuit cu neodihnele gândului ecranat panoramic. Cred că această carte este o diagramă a valorilor culturale brăilene și a locului ce-și caută identitatea de sine. E un semn că aici, în atrium stâng al Dunării încă se mai încearcă vadurile cu scrumbii. Nu mai vin ele în bancuri masive, dar nici nu uită să-și depună ofrandele în colțunii Chirei Chiralina.